

Sinuhe Wallinheimo kok

Kirjallinen kysymys EU-oikeuden etusijaperiaatteen ja vilpittömän yhteistyön periaatteen noudattamisesta sekä oikeuskäytännön soveltamisesta alkoholin etämyyntiä koskevassa asiassa

Eduskunnan puhemiehelle

Sosiaali- ja terveysministeriön ajama hanke alkoholin etämyynnin kieltämisestä kaatui lyhyen ajan sisällä jo toistamiseen EU-komissioon. Lokakuussa 2018 komissio antoi yksityiskohtaisen lausunnon, jonka olennainen sisältö oli, että kieltö olisi EU-oikeuden vastainen muodostaen tuonnin määrällisen rajoituksen. Sellaisen voi oikeuttaa ainoastaan, mikäli pystyy osoittamaan, että kieltö on terveydensuojelun kannalta välttämätön ja että päämääriä ei ole mahdollista saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimilla. Etämyynnin ollessa volyymiltaan yhden prosentin luokkaa kokonaiskulutuksesta on ilmeistä, että kieltöä ei voida perustella kansanterveydellisillä argumenteilla.

Sosiaali- ja terveysministeriön tuoreltaan antamat kommentit komission yksityiskohtaisesta lausunnosta olivat uhmakkaita ja vähätteleviä. Sitäkin raskauttavampaa on, että niissä annettiin harhaanjohtava kuva yksityiskohtaisen lausunnon merkityksestä. Lausunto ei ole mikään toive joidenkin asioiden pohtimisesta vaan komission virallinen kanta. Ministeriö totesi: *"Komission yksityiskohtainen lausunto merkitsee sitä, että mahdollista lakiesitystä ei saa hyväksyä ennen 7.1.2019, mutta hallituksen mahdollinen esitys saadaan antaa sitä ennen. Lausunto merkitsee myös sitä, että Suomen on vastattava komission esittämiin huomioihin, mutta lakiesityksen hyväksyminen eduskunnassa ei edellytä komission tai minkään muunkaan tahon lupaa. Ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta todeta jäsenvaltion lainsäädäntö perustamissopimuksen vastaiseksi."*

Lainlaatijan EU-oppaan mukaan: *"Vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa jäsenvaltion toteuttamaan kaikki toimenpiteet, joilla varmistetaan EU:n perussopimuksista ja säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen. Periaate velvoittaa myös pidättäytymään kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa EU:n tavoitteiden toteutumisen. Se sitoo jäsenvaltion kaikkia viranomaisia."* Toisin kuin ministeriön kommentista voi ymmärtää, myös kansalliset tuomioistuimet ovat sidoksissa EU-oikeuden etusijaperiaatteeseen. Esimerkkinä tästä on Vaasan hovioikeuden tuomio (VaaHO:2016:3). Ratkaisu koski tilannetta, jossa Portugalista tuli etämyyntiin kuluttajille viiniä Suomeen siten, että kuljetuksen hoiti riippumaton kuriiriliike. Tilatut tuotteet toimitettiin Suomessa noutopisteeseen tilaajan noudettaviksi. Hovioikeus viittasi EU-tuomioistuimen ennakkopäätökseen C-198/14 Visnapuu todeten, että kansallinen alkoholilaki (1143/1994, kumottu) on EU-lainsäädännön vastainen ja että rangaistukseen ei tästä syystä voida tuomita.

Kirjallinen kysymys KK 537/2018 vp

Vaikuttaa ilmeiseltä, että virkamiestoiminnalla on nyt aiheutettu tilanne, jossa toisista EU-maista toimivia etämyyjiä on käytännössä peloteltu lopettamaan toimitukset Suomeen. Tämä on ollut itse asiassa julki lausuttuna tavoitteena, ainakin sen perusteella, mitä sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvos on avoimesti ilmaissut sekä oikeuskanslerille lähettämässään muistiossa 5.11.2018 että kommentteissaan Iltalehdelle 5.12.2018: *"Nyt siis aloitetaan rikosoikeudelliset prosessit alkoholin etämyyjiä vastaan ja tutkitaan, ovatko he syyllistyneet rikoslaissa tarkoitettuun alkoholirikokseen. Tämä ratkaisisi oikeudellista tulkintaongelmaa, että viedään näitä Suomessa toimivia etämyyjiä oikeuteen yksi kerrallaan. Kun tutkinnat alkavat, viisaat lopettavat myynnin välittömästi ja panevat kädet ristiin, Tuominen sanoo."*

Virkamiehen julkisella kommentoinnilla on merkitystä, koska EU-oikeuskäytännön mukaan ne voivat muodostaa kiellettyjä tuonnin rajoituksia samalla tavalla kuin viralliset määräykset tai säädökset. Tästä esimerkkinä oikeustapaus C-470/03 AGM-COS.MET, jonka ratkaisussa todetaan mm. seuraavaa: *"Lausumat, joiden muodon ja olosuhteiden johdosta niiden vastaanottajille syntyy vaikutelma siitä, että kyse on valtion virallisista kannanotoista eikä virkamiehen yksityisistä näkemyksistä, luetaan valtion syyksi. Ratkaiseva tekijä sille, että virkamiehen lausumat luetaan valtion syyksi, on se, voivatko näiden lausumien vastaanottajat kohtuudella katsoen olettaa asianomaisessa asiayhteydessä, että kyse on kannoista, jotka virkamies esittää virka-asemansa nojalla."*

Asia on vakava, koska kuten todettu, etämyynnin kieltäminen ei tule lainsäädännössä onnistumaan, ja peruste tähän on nimenomaan se, että vaadittujen kriteerien täyttymistä ei pystytty osoittamaan. Tuonnin määrällisen rajoituksen perustaminen lakimuutoksen sijaan viranomaisviestinnällä ei ole yhtään hyväksyttävämpää.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Ollaanko sosiaali- ja terveysministeriössä tietoisia EU-oikeuden etusijaperiaatteesta ja vilpittömän yhteistyön periaatteesta,

miten nämä periaatteet toteutuvat sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa ja viestinnässä alkoholin etämyyntiä koskevissa yhteyksissä syksyn 2018 aikana,

onko sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena ollut virkamiehen esittämien julkisten kommenttien mukaisesti saada etämyyjät lopettamaan toimitukset Suomeen sekä

mihin toimenpiteisiin sosiaali- ja terveysministeriö aikoo ryhtyä, jotta sanotuilla julkisilla kommentteilla aikaansaatu tosiasiallinen tuonnin määrällinen rajoitus poistuu?

Helsingissä 20.12.2018

Sinuhe Wallinheimo kok